

Kateriina Nurmi

MONINAISET MOTIIVIT:

Miksi hakeutua tanssi- ja teatteritaiteen linjalle kansanopistoon

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Esittävän taiteen koulutusohjelma
Kesäkuu 2016**

Yksikkö Kokkola-Pietarsaari	Aika Kesäkuu 2016	Tekijä Kateriina Nurmi
Koulutusohjelma Esittävä taide		
Työn nimi MONINAISET MOTIIVIT: Miksi hakeutua tanssi- ja teatteritaiteen linjalle kansanopistoon		
Työn ohjaaja Minna Koivula		Sivumäärä 40 + 1
Työelämäohjaaja -		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mikä teatteri-/tanssitaiteessa kiehtoo nuoria aikuisia niin, että he lähtevät opiskelemaan sitä kansanopistoon. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa aineisto kerättiin haastattelemalla kyselylomakkeen avulla Etelä-Pohjanmaan opiston tanssi- ja teatteritaiteen linjalaisia. Analyysi toteutettiin aineistopohjaisena sisältöanalyysinä, jossa pyrittiin kytkemään tulokset aiheutta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Tutkimuksen teoria koostui kirjallisuudesta, joka käsitteli teatteritaidetta, kansanopistojen teatteri- ja tanssilinjojen tavoitteita ja sisältöjä, taideharrastusmotiveja sekä kansanopisto-opiskelijoiden opiskelumotiveja.</p> <p>Tärkeimmäksi syyksi miksi tutkittavat olivat hakeutuneet opiskelemaan tanssi- ja teatteritaidelinjalle, ilmenivät kognitiiviset motiivit ja toimintamotiivit: kiinnostus saada uusia virikkeitä, haasteita ja kokemuksia sekä kehittää itseään alalla. Tärkeitä olivat myös ammatilliset motiivit eli hyödyllisten valmiuksien hankkiminen tulevaisuutta varten. Vähemmän tärkeinä pidettiin sosiaalisia ja emotionaalisia motiveja. Motiivien alaluokissa painottuivat selvästi eniten halu oppia uutta, ammatilliset motiivit sekä viihtyminen.</p> <p>Opiskelijoiden monenlaiset opiskelumotiivit asettavat haasteita opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen laatijoille sekä opetuksen suunnittelijoille. Erilaisten opiskelijoiden ja heidän motiiviansa tunnistaminen on tärkeää ja hyödyttäisi sekä opiskelijoita että opetusta ja ylipäätään oppimista.</p>		

Asiasanat harrastusmotiivit, kansanopistojen teatteri- ja tanssilinjat, opiskelumotiivit, teatteritaide

Unit Kokkola-Pietarsaari	Date June 2016	Author Kateriina Nurmi
Degree programme Performing Arts		
Name of thesis VARIED MOTIVATIONS: Why to seek study places in performance arts in a folk college		
Instructor Minna Koivula		Pages 40 + 1
Supervisor -		
<p>The aim of this research was to understand what makes young people interested in performance arts as theatre and dance, in such degree as wanting to study it in a folk college. This thesis is in depth study for which the material was collected by sending the questionnaire to dance and theatre study students of South Ostrobothnia College. The analysis was based on a comparison of findings from the questionnaire with the published research material of the same subject matter. The theory of this research was based on the literature, which looked at theatre arts, the goals and curricula of folk colleges' theatre and dance courses and the motives of people involved in amateur performance arts as well as study motives of folk college students.</p> <p>The main motives why the students in this research had decided to study dance and theatre studies appeared to be cognitive and functional: to get new stimulus, to have goals and experiences and to improve in the subject. The professional motives were also important factors, to acquire skills for the future. Less important motives were social or emotional. Subsidiary motives included learning something new, some other professional motives and to enjoy oneself.</p> <p>The educational planners and curriculum developers face challenges as the students' motivations to study are so varied. It is important to take into consideration the varied study motives of the students as it would help both the students and the teachers and the overall learning experience.</p>		

Key words

hobby, motive, folk college theatre and dance courses, study motives, performance arts

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO.....	1
2 ILMAISUKASVATUKSESTA TEATTERITAITEESEEN.....	3
3 KANSANOPISTOT.....	7
3.1 Kansanopistojen teatteri- ja tanssilinjat.....	8
3.2 Etelä-Pohjanmaan Opiston teatteri- ja tanssitaidelinjat.....	10
4 MOTIIVIT	13
4.1 Taideharrastusmotiivit.....	13
4.2 Kansanopisto-opiskelijoiden opiskelumotiivit.....	15
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
5.1 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä.....	18
5.2 Aineiston analyysi.....	19
6 TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYYSI.....	21
6.1 Taustakysymykset.....	21
6.2 Harrastusmotiivit.....	22
6.3 Opiskelumotiivit.....	24
6.4 Tarkemmat/ tärkeimmät opiskelumotiivit.....	26
6.5 Koulutusodotukset.....	31
6.6 Jatkosuunnitelmat.....	31
7 LOPPUPOHDINTA.....	33
7.1 Keskeiset tulokset.....	33
7.2 Parannus- ja jatkotutkimusehdotuksia.....	34
7.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	35
7.4 Ajatuksia teatteri-ilmaisun ohjaajan näkökulmasta.....	36
KUVIOT	
KUVIO 1. Draamapedagogisten käsitteiden moninaisuuden kuvaus....	4
KUVIO 2. Draama ja teatterikasvatuksen käsitteet.....	6
KUVIO 3. Opiskelijoiden tärkeimmät opiskelumotiivit.....	28
KUVIO 4. Pisteytetyt opiskelumotiivit.....	29
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Motiiviluokkien yhteenveto.....	15
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

"Syöminen Etelä-Pohjanmaan Opistossa tuli kalliiksi, mutta tein valinnan tietoisesti. Halusin tutustua ulkopuolisena vierailijana teatterilinjalaisiin paremmin. Monet heistä kertoivat valmistuneensa ylioppilaiksi vuosi sitten ja hakeneensa opistolle ajatuksenaan pitää välivuotta. Toisilla taas korostui ihmisenä kasvaminen ja teatterikorkeakoulun pääsykokeisiin valmistautuminen. He olivat kiinnostuneita tietämään, mihin minä valmistun ja millainen on se koulu jota käyn. Teatteri-ilmaisun ohjaajan nimike oli joillekin täysin vieras." Näin kirjoitin raportissani keväällä vuonna 2012. Olin ollut ensimmäisen oman opiskeluvuoteni orientaatioviikolla seuraamassa teatteritaidelinjalaisten ja linjan vastuuopettajan työskentelyä Etelä-Pohjanmaan Opistossa Ilmajoella. Jo silloin minussa heräsi seuraavanlaisia kysymyksiä: Mistä opiskelijat olivat kotoisin, mitä he olivat tehneet aikaisemmin, miksi he olivat halunneet tulla kansanopistoon ja nimenomaan teatteria opiskelemaan ja mitä he mahtavat tehdä lukuvuoden kestävän koulutuksen jälkeen? Mietin, onko useimmilla todellakin toiveena päästä Teatterikorkeakouluun tai Tampereen yliopiston teatteri- ja näyttelijäntöön koulutukseen.

Samat kysymykset edelleen mielessäni hain syventävän harjoittelun paikkaa syksyllä 2015 tutusta kansanopistosta. Tarkoitukseni oli aloittaa samalla aiheella koskevan opinnäytetyöni tekeminen keräämällä tutkimusaineisto teatteritaidelinjan opiskelijoilta. Olen ajatellut, että itselleni yhtenä vaihtoehtona olisi tulevaisuudessa tämän kaltainen työpaikka. Työni kannalta olisi olennaista tietää oppilaiden kouluttautumismotivaatio, eli miksi he ovat opistoon tulleet. Sen tietäminen auttaisi minua opettajana opetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja opettamisen suunnittelussa. Voisin olettaa, että opiskelumotiivien tietäminen kiinnostaa myös ainakin Etelä-Pohjanmaan Opistoa sekä muita teatterikasvatusta antavia opistoja.

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, mikä teatteri-/tanssitaiteessa kiehtoo nuoria aikuisia niin, että he lähtevät opiskelemaan sitä kansanopistoon.

Laajensin tutkimukseni koskemaan myös tanssitaidelinjalaisia, koska teatteri- ja tanssitaiteen linjat integroitiin syksyllä osittain ja linjan nimeksi tuli tanssi- ja teatteritaiteen linja. Asia ei ollut minulle mitenkään ongelmallinen, koska tanssi on itselleni tuttu alue yli kymmenvuotisen harrastamisen ja päättötutkinnon myötä.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Aineiston keräsin haastattelemalla kaikkia yhdeksää opiskelijaa kyselylomakkeen avulla. Aineiston sisältöä analysoin teemoittain, ryhmittelemällä ja osin vertaamalla tanssitaide- ja teatteritaidelinjalaisten vastauksia. Vahvana teoreettisena taustatukena toimivat Timo Sinivuoren väitöskirja Teatteriharrastuksen merkitys, Markku Niemivirran Valmiuksia, virikkeitä vai vaihtelua? Kansanopisto-opiskelijan motivaatio ja opiskelukokemukset sekä Jari Metsämuurosen Omaehtoinen oppiminen ja motiivirakenteet.

Tutkimukseni teoriataustassa pohdin aluksi teatteritaide-käsitettä. Seuraavaksi kuvaan kansanopistojen ja niissä tarjolla olevien teatteri- ja tanssiaiheisten linjojen toimintaa. Esittelen tarkemmin Etelä-Pohjanmaan Opiston toiminnan perusteita sekä teatteritaide- ja tanssitaidelinjan tavoitteita ja sisältöjä. Lopuksi käsittelen koulutusvalintoja sekä harrastus- ja opiskelumotiiveja aikaisempien tutkimusten valossa.

2 ILMAISUKASVATUKSESTA TEATTERITAITEESEEN

Ryhtyessäni etsimään tietoja hakusanalla teatteritaide törmäsin heti melkoiseen käsitteiden runsauteen ja kirjavuuteen. Hieman samantyyppinen käsitteiden viidakko tuntui vallitsevan myös kansanopistojen tarjoamilla yleissivistävillä teatteriin liittyvillä linjoilla. Tarjolla on seuraavia linjoja: draama, elokuvanäyttelijälinja, näyttelijäntäytön koulutus, teatteri, teatterilinja, teatterin ja draaman linja ja teatteritaiteen opintolinja. Löytyypä tarjonnasta vielä English Drama course ja musiikkiteatterilinja. Vertailun vuoksi: kun tutustuu tanssin alueen koulutuksiin, linjat on nimetty tanssilinjoiksi tai tanssitaiteen linjoiksi (Suomen kansanopistoyhdistys ry).

Monet tutkijat ovat yrittäneet määritellä teatteri- ja draamakasvatukseen liittyvää käsitteistöä. Soile Rusanen (2002, 45) kuvailee väitöskirjassaan Koin traagisia tragedioita: yläasteen oppilaiden kokemuksia ilmaisutaidon opiskelusta termien kirjavuutta mainiten muun muassa seuraavia teatterista tai draamasta johdettuja termejä: teatteri-ilmaisu, teatterikasvatus, teatterileikki, kouluteatteri, draamapedagogiikka, draamakasvatus, pedagoginen draama prosessidraama. Näiden lisäksi on lukuisia vakiintumattomia termejä kuten luova toiminta, luova ilmaisu, ilmaisutaito, ilmaisukasvatus ja kokonaisilmaisu. Teoksessa *Draama. Elämys. Kokemus*. Raimo Vähäniikkilä (1995, 123, 138) kuvaa sitä, miten runsas käsitteiden kirjo on, tekemällään kaaviolla (KUVIO 1).

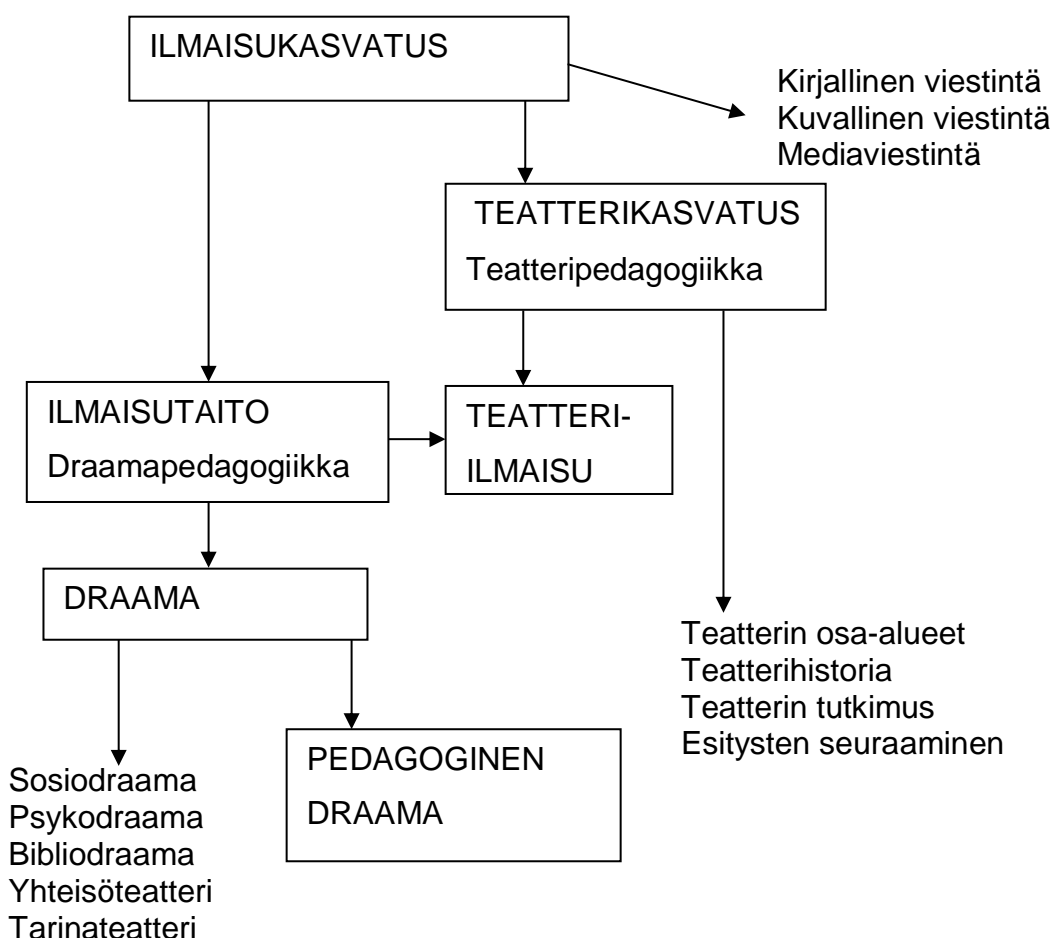
SUOMENKIELISTEN DRAAMAPEDAGOGISTEN KÄSITTEIDEN MONINAISUUDEN KUVAUS		
TÄSMENNYS	TARKOITE	KÄSITE
kirjallisuus-	DRAAMA	kirjallisuusraama
biblio-		bibliodraama
opetus-		opetusdraama
kasvatus-		kasvatusdraama
luokkahuone-		luokkahuonedraama
sosio-		sosiodraama
psyko-		psykodraama
teatteri-		teatteridraama
koulu-		kouludraama
terapia-		terapiadraama/draamaterapia
laboratorio-		draamalaboratorio
kirkko-		kirkkodraama
esitys-		esitysraama
musiikki-		musiikkidraama
liikunta-		liikuntadraama
tanssi-		tanssidraama
kuva-		kuvadraama
pedagoginen		pedagoginen draama
opetuksellinen		opetuksellinen draama
kasvatuksellinen		kasvatuksellinen draama
luova		luova draama
ilmaisu		ilmaisudraama
	TOIMINTA	luova ilmisuomintu
		luova toimintu
		draumallinen toimintu
draumallinen	ILMAISU	draumallinen ilmaisu
kokonais		teatteri-ilmaisu
teatteri		kokonaisilmaisu
		draumallinen ilmaisu
	TAITO	luova ilmaisu
taide		taideilmaisu
		ilmaisuutaito
	LEIKKI	esitystaito
rooli		rooliileikki
	NÄYTELMÄ	luova leikki
		draumallinen leikki
	ESITTÄMINEN/ESITYS	roolinäytelmä
		opetusnäytelmä
		taide-esitys
		draumallinen esitys
		luova esittäminen
		rooliesitys
teatteritermistöä:		improvisointi
		dramatisointi
		miimi
		näytelmä
		teatteri

Näin syntyneitä käsitteitä täsmennetään usein funktiolla, jolloin syntyy uusia käsitteitä kuten luova toiminta kasvatusmenetelmänä, luova toiminta kasvatuksessa, draama opetuksen välineenä, draamapedagogiikka, teatteri opetuksessa, teatterikasvatus, ilmaisukasvatus.

KUVIO 1. Draamapedagogisten käsitteiden moninaisuuden kuvaus (mukaillen Vähänikkilä 1995, 138)

Hänen mukaansa "rakkaalla lapsella on liian monta nimeä". Teatteriin ja draamaan liittyviin käsitteisiin pyrkii tuomaan selvyyttä myös Hannu Heikkinen (2002) väitöskirjassaan *Draaman maailmat oppimisalueina: draamakasvatuksen vakava leikillisuus* ja teoksessaan *Vakava leikillisuus*. Draamakasvatusta opettajille (2004, 9,19). Heikkisen mukaan draamakasvatus kattaa kaiken draaman ja teatterin, jota tehdään erilaisissa oppimisympäristöissä. Heikkinen näkee draamakasvatuksen uutta luovana, yksittäistä taidemuotoa laajempänä ilmiönä. Draamakasvatus on sekä teatteria että draamaa, jotka sisältävät esittävän, osallistavan ja soveltavan draaman alueet.

Draamaa ja teatteria sekä niiden opetusta tutkitaan Suomessa nykyään yhä enemmän. Väitöskirjatasoisten tutkimusten avulla alan asiantuntijat pyrkivät mm. perustelemaan teatteritaiteen ja draaman opetusta kouluissa jopa itsenäisenä oppiaineena. Väitöskirjassaan *Teatteriharrastuksen merkitys* Timo Sinivuori (2002) toteaa, että pitkäjänteisessä ja tavoitteellisessa teatterikasvatustoiminnassa on tärkeää käsitteiden merkityksen selventäminen. Sinivuoren mukaan on helppoa lähteä liikkeelle yläkäsitteistä, koska niistä ollaan jokseenkin yksimielisiä. Oma ajatteluni selvensi Sinivuoren käsitekartta (KUVIO 2). Siinä hän asettaa yläkäsitteeksi termin ilmaisukasvatus tarkoittaen sillä yksilöä omaehtoiseen itseilmaisuun (kuvalliseen, musiikilliseen, liikunnalliseen, kirjalliseen ja draamalliseen) kehittävää toimintaa. Ilmaisukasvatuksesta lähdettäessä toinen alakäsite on ilmaisutaidon opetus ja sen menetelmänä moninainen draamapedagogiikka. Toisessa suunnassa alakäsite on termi teatterikasvatus. Vaikka käsitteet sisältävät paljon samaa, teatterikasvatus painottuu enemmän teatterin ominaispiirteisiin. (Sinivuori 2002, 22–23.)

KUVIO 2. Draama ja teatterikasvatuksen käsitteet (mukaillen Sinivuori 2002, 22)

Teatterikasvatus on ihmisen opastamista ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen sekä oma n persoonallisuuden ja elämäkatsomuksen rakentamiseen teatteritaitteen avulla (Teatterikasvatustyöryhmän muistio 1982, 33). Teatteripedagogiikka rinnasteisena draamapedagogiikalle tarkoittaa sitä opettajan toimintaa, jota hän käyttää suunnitellessaan ja toteuttaessaan teatterikasvatusta tai draamaa. Teatteripedagogiikassa korostuvat enemmän taiteelliset asiat kun taas draamapedagogiikassa kasvatukselliset asiat (Sinivuori 2002, 21-23).

Opinnäytetyössäni valitsin käyttöön lähinnä termin teatteritaide, koska kansanopiston, jossa tein syventävän harjoittelun ja keräsin tutkimusaineiston, linja on nimetty teatteritaitteen opintolinjaksi. Sinivuoren kaaviossa ei esiinny varsinaista sanaa teatteritaide. Ymmärrän käsitteen kuitenkin rinnasteisen käsitteelle teatterikasvatus ja osittain myös käsitteelle ilmaisutaito.

3 KANSANOPISTOT

Kansanopistotoiminta alkoi Suomessa 1880-luvun lopulla, jolloin liikkeen kannattajat hakivat opin Tanskasta. Opistojen alkuperäinen tehtävä oli toimia kansalaiskouluna, joka herättää henkiin oppilaansa (Keränen & Salvi 1999, 157). Kansanopistot edustavat suomalaisen koulutuksen alueella vapaata sivistystyötä. Muita vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, opintokeskukset, urheiluopistot ja kesäyliopistot. Näihin vapaan sivistystyön opintoihin osallistuu vuosittain noin miljoona suomalaista, joten sillä on oleellinen rooli yhteiskunnassamme. Vapaata sivistystyötä yhdistäviä piirteitä ovat toiminnan varsin suuri itsenäisyys ja ideologinen vapaus, humanistinen lähestymistapa sekä opiskelun omaehtoisuus ja yleissivistävä luonne. Yhteneväisyyttä on myös oppilaitosten pedagogiikassa, joka korostaa yhteisön merkitystä, kohtaamista ja vuorovaikutusta (Niemelä 2011, 13-14).

Suomessa on tällä hetkellä 87 kansanopistokampusta aina Ahvenanmaalta Rovaniemelle. Taustayhteisön mukaan opistot voi jakaa neljään ryhmään: sitoutumattomat, kristilliset, yhteiskunnalliset ja erityisopistot. Useimmat opistot ovat yksityisiä, ja kaikki saavat rahoitusta valtiolta (Suomen kansanopistoyhdistys ry). Kansanopistojen talvenmittaisilla opintolinjoilla opiskelee vuosittain useampia tuhansia opiskelijoita. Alatalon & Ilenin (2005, 100) ja Kinnusen (2008, 1, 5) tutkimusten mukaan opiskelijat ovat yleensä 19-24 -vuotiaita ja enimmäkseen naisia.

Kansanopistojen toiminnalle on tyypillistä vapaus ja yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys ja yhdessä opiskelu näkyvät muun muassa siinä, että kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia eli opiskelijat voivat asua opiston asuntolassa. Lain mukaan kansanopistojen tehtävä on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua siten, että opistot voivat samalla kuitenkin painottaa omaa arvo- ja aatetaustaansa sekä omia kasvatustavoitteitaan. Kansanopistojen yleissivistävä eli vapaatavoitteinen koulutus tapahtuu joko noin vuoden kestävilla pitkillä linjoilla tai esimerkiksi viikonlopun lyhytkursseilla. Näissä koulutuksissa opistot voivat itse määritellä opetuksen sisällöt ja

tavoitteet (Vaherva ym. 2006, 21-23, 70). Koulutuslinjoilla voi opiskella esimerkiksi taideaineita kirjoittamisesta musiikkiin ja tanssiin, kieliä ja kansainvälisyyttä, kädentaitoja tai verkkoviestintää. Myös maahanmuuttajien koulutusta järjestetään useassa opistossa. Opistojen toiminnasta noin kolme neljäsosaa on tällaista yleisivistävää koulutusta, josta ei valmistuta tutkintoon. Nämä omaehtoiset koulutukset ovat kuitenkin monesti sellaisia, joita ei muualta saa. Muu kansanopistojen koulutus on perusopetuksen koulutusta, tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta (esim. lastenohjaajan tai nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto) tai avointa yliopisto-opetusta.

Kansanopistojen yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa nuorten identiteetin kehittymistä, heidän itsenäistymistään sekä ammatinvalintaa. Esimerkiksi lukio-opetuksessa ei yksilölliselle kehitymiselle aina ole riittävästi aikaa ja tilaa, koska koulujen on noudatettava tarkkoja opetussuunnitelmia ja myös resurssit ovat rajalliset. Kansanopistot pyrkivät täyttämään tämän aukon tarjoamalla nuorelle aikuiselle paikan kehitymiselle ja valintojen tekemiselle. (Alatalo & Ilen 2005, 100-101.)

3.1 Kansanopistojen teatteri- ja tanssilinjat

Teatteri- ja tanssiaiheisia lukuvuoden kestäviä, vapaatavoitteisia koulutuksia oli syksyllä 2015 tarjolla kolmessatoista kansanopistossa. Näissä opistoissa teatteriin liittyviä opintolinjoja oli viisitoista ja tanssiin liittyviä neljä. Teatteritoiminta kansanopistoissa on selvästi keskittynyt Etelä-Suomeen ja pääkaupunkiseudun lähettävälle. Muualta Suomesta teatterilinjat löytyy vain Etelä- ja Keski-Pohjanmaan opistoista, Pohjois-Karjalan opistosta, Jyväskylän kristillisestä opistosta ja Voionmaan opistosta. (Suomen kansanopistoyhdistys ry.) Liekö tässä keskittymisessä kyse siitä, että eteläisestä Suomesta löytyy enemmän alan opettajia, siellä yhteistyön tekeminen esim. Teatterikorkeakoulun avoimen yliopiston kanssa on helpompaa ja ehkä mahdollisuuksia jatko-opintoihin tai teatteriryhmiin pääsyyn löytyy sieltä paremmin? Lieneekö myös runsasväkisessä Etelä-Suomessa enemmän teatterissa käyviä ja teatteritaiteesta innostuneita ihmisiä?

Teatteriin liittyvien koulutusten nimien kirjo, kuten edellä mainitsin, on laaja. Yhtenä syynä on varmaan opistojen mahdollisuus laatia koulutuslinjoille omat tavoitteensa ja sisältönsä ja nimetä koulutuksensa painotustensa mukaisesti. Asia liittyyne toisaalta koko teatterialalla vallitsevaan käsitteiden runsauteen ja vakiintumattomuuteen. Tuntuu hieman, että jokainen voi antaa teatteriin liittyville käsitteille merkityksiä omien mieltymystensä mukaan. Teatteri-, draama- ja näyttelijäntyö-alkuisten kahdentoista koulutuslinjan esittelyt lyhyine selvityksineen opiskelun tavoitteista ja sisällöistä ovat varsin kirjavat. Teatterilinjalla ei näytä olevan mitään niitä systemaattisesti yhdistävää asiaa, eikä näyttelijäntyön tai draaman linjoilla omaansa. Eroja löytyy esim. teatterilinjoiden sisäältä, ja taas toisaalta jokin teatterilinjasta muistuttaa melkoisesti jotakin näyttelijäntyö- tai draamalinjaa. Päättävöitteenä näyttää olevan useimmiten teatteriin liittyvien perusvalmiuksien kehittäminen, entisen osaamisen syventäminen, oman luovuuden löytäminen sekä esiintymis- ja ilmaisutaitojen kehittäminen. Neljässä esittelyssä kerrotaan koulutuksen antavan valmiuksia hakeutua ammatillisiin jatko-opintoihin. Parissa esittelyssä sanotaan, että koulutuksesta saa hyödyllisiä valmiuksia tulevasta ammatinvalinnasta huolimatta. Ääripäitä, kun pohdin, millaisia ajatuksia ja toiveita koulutusesittelyt saavat koulutusvalintoja miettivissä aikaan, edustavat alla olevat lainaukset. Kaksi ensimmäistä ovat tavoitteiltaan selvästi "pehmeitä", yksilön moninaista kehittymistä painottavia. Jälkimmäiset esittelyt taas lupaavat mielestäni paljon ja saattavat luo- da turhia toiveita sekä saada aikaan suuria pettymyksiä.

Teatteritaiteen opintolinjan koulutus sopii sekä pitkään teatteria harrastaneille että intohimoisille aloittelijoille, joilla on motivaatiota syventää osaamistaan. Koulutus soveltuu myös niille työelämässä oleville, jotka haluavat käyttää vuoden itsensä kehittämiseen teatteri-ilmaisun kautta. (Etelä-Pohjanmaan Opisto)

Teatterin ja draaman linja tarjoaa opiskelijoille esiintymisen, vuorovaikutuksen ja dramaturgian taitoja, jotka auttavat valmentautumaan mihin tahansa ammattiin. Vuosi kansanopiston teatteri ja draama -linjalla tarjoaa mahdollisuuden pohtia jatko-opiskeluvaihtoehtoja ja hankkia valmiuksia työelämän muuttuviin vaatimuksiin. (Työväen akatemia)

Näyttelijäntyön koulutus on näyttelijän ammattiin hakeutuvia ja teatteria intohimoisesti harrastavia varten. Opisto on ollut väylä näyttelijäntyön ammattiin kymmenille opiskelijoille ja antaa valmiuksia hakea Teatterikorkea-

kouluun ja Tampereen yliopiston teatteri- ja näyttelijäntöön koulutuksiin. (Pohjois-Karjalan opisto)

Suuri osa VNF:n teatterilinjan opiskelijoista jatkaa opiskeluaan Teatterikorkeakoulussa Helsingissä tai muissa näyttämötaiteen oppilaitoksissa - osa myös ulkomailla. (Västra Nylands folkhögskola)

Koulutusten sisällöissä perehdytään muun muassa näyttelijäntöön, draamaan, fyysiseen ilmaisuun, musiikkiin, teatteritietoon ja valmistetaan esityksiä. Avoimen yliopiston opintoja (draamakasvatus ja näyttelijäntöön opinnot) on mahdollisuus suorittaa kahdessa näistä opistosta. Kansanopistoissa teatterin alueeseen liittyviä koulutuksia ovat yllä mainittujen lisäksi elokuvanäyttelijälinja, musiikkiteatterilinja sekä Performing Arts Course. (Suomen kansanopistoyhdistys ry.) Näiden koulutusten tavoitteissa ja sisällöissä, joita en katso tässä tärkeäksi tarkemmin esitellä, painottuvat niiden erityisalueet.

Kansanopistojen tanssitaiteen koulutuslinjoja löytyi syksyllä 2015 neljästä opistosta: Kälviältä, Ilmajoelta, Huittisista ja Karjaalta. Tanssilinjoja oli mielestäni tarjolla yllättävän vähän, ja toisin kuin teatterilinjat ne eivät sijainneet pääosin eteläisessä Suomessa. Päättävöitteenä linjoilla näyttää olevan tanssijana kehittyminen ja viihtyminen tanssin parissa. Kahdessa esittelyssä puhutaan mahdollisesta tulevasta ammatista ja valmiuksien saamisesta sitä varten (Suomen kansanopistoyhdistys ry). Mitään jatkokoulutuspaikkoja ei kuitenkaan nimetä, toisin kuin teatterikoulutuksissa. Ehkä tanssitaide käsitteenä on selkeämpi kuin teatteritaide, mistä syystä koulutusten esittelyissä sisällöissä ei ole kovin suuria eroja. Keskeisimmät opiskeltavat asiat ovat tanssitekniikka ja erilaiset tanssilajit.

3.2 Etelä-Pohjanmaan Opiston teatteri- ja tanssitaideelinjat

Etelä-Pohjanmaan Opisto on yksi Suomen suurimpia ja vanhimpia kansanopistoja. Vuonna 1892 perustettu opisto on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton. Opistoa ylläpitää Korpisaaren säätiö, ja ylin päätösvalta on sen hallituksella. Opiston esittelysivuilla kerrotaan opiston olevan opiskelijalle ovi itsensä löytämiseen, kehittämiseen ja sivistämiseen. Opisto avaa myös ovia jatko-opintoihin ja työelämään. Toimintaa ohjaavia arvoja ovat oppiminen, vuorovaikutus ja innostus.

Opetuksen ja sen suunnittelun taustalla korostuvat elävä vuorovaikutus, elävä sana, tiedon sisäistäminen ja kokemuksellisuus. Opettajan ja opiskelijan toiminnassa oppimiskäsitys näkyy yhteistoiminnallisina työtapoina, elävänä vuorovaikutuksena ja luottamuksellisena yhteistyönä. Opetus pohjautuu opiskelijoiden kokemukseen ja dialogiin. Etelä-Pohjanmaan Opistossa on tarjolla lukuisia opintolinjoja: perusopetuksen kymppiluokka, ammatillista koulutusta, maahanmuuttajakoulutusta, yliopistoon valmentavia linjoja, taidelinjoja sekä avoimen yliopiston opintoja ja lyhytkursseja. (Etelä-Pohjanmaan Opisto.)

Etelä-Pohjanmaan Opisto on tarjonnut lukuisia vuosia sekä teatteri- että tanssitaiteen lukuvuoden kestävää yleissivistävää, vapaatavoitteista koulutusta. Opiston esittelysivuilla kerrotaan, että koulutukset on tarkoitettu peruskoulun tai lukion käyneille, teatterilinja myös jo työelämässä oleville. Teatteritaiteen opintolinjan sanotaan sopivan niin kokeneille harrastajille kuin intohimoisille vasta-alkajille, tanssitaiteen opintolinjalla toivotaan aiempaa tanssiharrastusta. (Etelä-Pohjanmaan Opisto.) Syksyllä 2015, aloittaessani oman syventävän harjoitteluni opistolla, teatterin ja tanssin koulutuksiin oli vain vähän hakijoita. Lukuvuoden kestävän teatteritaiteen opintolinjan aloitti vain viisi opiskelijaa ja tanssitaiteen linjan neljä. Niinpä koulutukset yhdistettiin osittain ja linja nimettiin tanssi- ja teatteritaiteen opintolinjaksi. Vaikka opetus oli osittain integroitua, kummallakin alueella oli selvät omat tavoitteensa ja oppisisältönsä.

Tanssipuolella päätavoitteena on tarjota opiskelijalle monipuoliset tiedot ja valmiudet tanssin eri osa-alueilta ja myös antaa valmiuksia pyrkiä ammatilliseen jatkokoulutukseen. Opiskelu sisältää mm. tanssiteknisiä opintoja, produktiiviskentelyä ja ohjausharjoittelua.

Tärkeimpinä tavoitteina teatteritaiteen puolella on syventää opiskelijan taidollista ja tiedollista teatteriosaamista sekä perehdyttää opiskelija teatterin tekemiseen, näyttelijäntyöhön ja ilmaisuun. Tavoitteena on lisäksi kehittää opiskelijan vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä itsetuntemusta ja luovuutta. Tavoitteissa mainitaan myös valmiuksien saaminen esittävän taiteen ammatilliseen koulutukseen. Opiskeltavia asioita ovat mm. näyttelijäntyö, teatteritieto, tanssi, soveltava teatteri

ja näyttämöestetiikka. Lukuvuoden aikana valmistetaan ainakin kaksi isompaa produktiota. (Etelä-Pohjanmaan Opisto.)

Itseäni mietityttää ristiriita, miksi tanssipuolella toivotaan aiempaa harrastusta ja ikään kuin tanssin perusasioiden hallintaa, kun taas teatterikoulutukseen voi tulla "noviisina". Ehkä on vaikea määritellä, mitä olisivat ne teatteripuolen perusasiat, jotka opiskelijoilla pitäisi olla hallussaan. Sama pätee myös alojen ammattiopintoihin. Tuskin juuri kukaan hakee tanssialan jatkokoulutuksiin ilman tanssitaustaa, mutta teatterialan koulutuksiin hakijoita riittää runsaasti "pystymetsästä". Onko teatterialalla hyvä olla raakile, mutta persoonallinen raakile?

Toinen mietityttävä asia on vähäinen hakijamäärä. Lienevätkö esittävän taiteen koulutusten supistukset ja sitä myötä jatko-opiskelumahdollisuuksien väheneminen eräs syy?

4 MOTIIVIT

Koulutukseen liittyvät valinnat ovat elämän yksiä tärkeitä ratkaisuja. Houtsosen (2000, 22-23, 40-45) mukaan koulutuksen ja identiteetin välinen suhde on vuorovaikutuksellinen, koko ihmisen elämänsä jatkuvaa prosessia. Ihminen tekee koulutusvalintoja sekä tosiasiallisen että ihanneminän varassa kysyen itseltään, kuka olen, millaiseksi haluan tulla ja minkälainen koulutus minulle sopii. Koulutukseen hakeutuminen saattaa olla ennakoitu, tiettyyn ikä- tai elämänvaiheeseen liittyvä asia, tai se voi olla ennakoimaton tapahtuma, johon liittyy ihmisen sisäinen haaste tai ulkoinen pakko. Usein hakeudutaan koulutukseen, joka on jollakin tavalla tuttua ja tärkeää aikaisempien elämäkokemusten perusteella. Esimerkiksi harrastukset, elämäntavat ja arvot näyttävät suuntaavan tiettyä opiskelua kohti. Ihmisen koulutusidentiteetti ei ole välttämättä pysyvä, vaan se voi muuttua sisäisten haasteiden tai ulkoisten pakkojen ja niihin liittyvien koulutuskokemusten tuloksena.

4.1 Taideharrastusmotiivit

Taideharrastusmotiiveja ja etenkin teatteriharrastusmotiiveja on tutkittu Suomessa vähän. Teatteriharrastuksen laajuudesta huolimatta todellista ja tarkkaa tietoa esim. harrastamisen motiiveista on saatavilla niukasti (Sinivuori 2002, 16, 19). Muutamia tutkimuksia kuitenkin löytyy. Esimerkiksi Jari Metsämuuronen (1997, 19-25, 54) on tutkinut motiiveja ja motivaation osuutta harrastuksenomaisen oppimisen yhteydessä. Hän kirjoittaa teoksessaan Omaehtoinen oppiminen ja motiivistruktuurit, että omaehtoisesta oppimisesta voidaan puhua silloin, kun oppijalla on mielenkiinto ja halu oppia, halu taitaa sekä halu omaksua. Tehokkaimmin omaehtoista oppimista tapahtuu silloin, kun se perustuu sisäiseen innostukseen ja vapaaehtoisuuteen. Motivaatiosta voidaan hänen mukaansa erottaa sisäinen ja ulkoinen motivaatio ja lisäksi amotivaatio. Ulkoinen motivaatio pyrkii saamaan ulkoisia palkkioita suorituksista, kun taas sisäinen motivaatio saa alkunsa suoritettavasta tehtävästä ja siihen liittyy halu myös selviytyä siitä. Amotivaatio taas tarkoittaa tilaa, jossa ei ole motivoituneisuutta olleenkaan. Metsämuuronen (1997) käyttää omaehtoisen oppimisen motiivien luokittelussa K.G. Madsenin tar-

ve/motiiviteoriaa. Madsenin luokittelussa motiivit alkavat orgaanisista perusmotiiveista ja jatkuvat emotionaalisiin, sosiaalisiin, kognitiivisiin sekä toiminnallisiin motiiveihin. Metsämuurosen (1997) mukaan sosiaalisia, kognitiivisia ja toimintamotiiveja esiintyi kaikilla hänen tutkimillaan kahdeksalla harrastusalueella eikä harrastusmotiiveissa ollut paljonkaan eroa. Eri taideharrastusten välillä eroa voi ilmetä sitten, kun tutkitaan motiivien tarkempia alaluokkia.

Timo Sinivuori (2002, 35-37) etsi väitöskirjassaan Teatteriharrastuksen merkitykset vastausta siihen, miksi joku harrastaa teatteria eli mitkä motiivit ovat harrastajateattereiden näyttelijöiden teatteriharrastuksen perustana. Myös hän näki perusteltuna käyttää Madsenin motiiviluokitusta. Tutkimuksessaan Sinivuori (2002) muokkasi edellä mainittuja motiiviluokkia paremmin tutkimustaan vastaavaksi päätyen viiteen pääluokkaan ja näihin sijoitettuihin alaluokkiin (TAULUKKO 1).

Teatteriharrastajien harrastusmotiiveiksi ilmenivät Sinivuoren (2002, 138-139) tutkimuksessa pääluokittain ja tärkeysjärjestyksessä: kognitiiviset motiivit, toimintamotiivit, ammatilliset motiivit, emotionaaliset motiivit ja sosiaaliset motiivit. Motiivien alaluokkien tarkastelussa ilmeni, että tärkeimmät syyt harrastaa teatteria olivat tärkeysjärjestyksessä: onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve, halu oppia uutta, mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittäminen, viihtyminen, terapeutitset vaikutukset, kokemuksen tarve, motivoiva asenne, hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tuleminen tarve, halu toimia ja erottua yksilönä, kontaktimotiivit, turvallisuus ja suoritusmotiivit.

TAULUKKO 1. Motiiviluokkien yhteenveto (mukaillen Sinivuori 2002, 137)

PÄÄLUOKKA 1	KOGNITIIVISET MOTIIVIT
Alaluokka 1	Halu oppia uutta
Alaluokka 2	Motivoiva asenne
Alaluokka 3	Mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittäminen
Alaluokka 4	Onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve
Alaluokka 5	Viihtyminen
PÄÄLUOKKA 2	TOIMINTAMOTIIVIT
Alaluokka 1	Terapeuttiset vaikutukset
Alaluokka 2	Kokemusten tarve
PÄÄLUOKKA 3	SOSIAALISET MOTIIVIT
Alaluokka 1	Suoritusmotiivit
Alaluokka 2	Kontaktimotiivit
Alaluokka 3	Halu toimia ja erottua yksilönä
Alaluokka 4	Turvallisuus
PÄÄLUOKKA 4	EMOTIONAALISET MOTIIVIT
Alaluokka 1	Hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tulemisen tarve
Alaluokka 2	Esiintymistarve
PÄÄLUOKKA 5	AMMATILLISET MOTIIVIT

4.2 Kansanopisto-opiskelijoiden opiskelumotiivit

Myöskään kansanopisto-opiskelijoita ei ole tutkittu kovinkaan paljon siitä huolimatta, että heitä on Suomessa runsaasti. Löytämäni tutkimukset tuntuivat käsittelevän lähinnä kansanopisto-opiskelun merkitystä opiskelijalle. Opiskelemaan hakeutumisen syitä käsittelevää tutkimusta oli saatavilla vähänlaisesti, mutta jotain kuitenkin löytyi.

Kansanopisto-opiskelijoiden opiskelumotivaatiosta ja opiskelukokemuksista on Markku Niemivirta tehnyt vuonna 2002 tutkimuksen Valmiuksia, virikkeitä vai vaihtelua? Kansanopisto-opiskelijan motivaatio ja opiskelukokemukset. Opiskelijoiden osallistumisen pääsyiksi nousi hänen tutkimuksensa tuloksissa opiskeltavan sisäl-

lön kiinnostavuus, itsensä kehittäminen ja hyödyllisten valmiuksien hankkiminen. Sosiaalista kanssakäymistä ja vaihteluntarvetta painotettiin vähemmän, mutta niiden merkitys korostui iän myötä. Nuoret aikuiset ja keski-ikäiset korostivat opiskelun hyötyä. Nuoret (15-18-vuotiaat) taas korostivat vähiten itsensä kehittämistä ja sisällön kiinnostavuutta. Vapaavalintaisten, yleissivistävien opintojen opiskelijoita motivoi eniten aito kiinnostus ja itsensä kehittäminen, ja he olivat useassa tapauksessa koko tutkimusaineiston myönteisimpiä. (Niemi 2002, 30-31, 63.)

Kansanopistoissa opiskelevat ovat Kari Kinnusen (2008, 5, 19) tutkimuksen Kansanopistot väylänä korkeakouluun mukaan yleensä 19-24 -vuotiaita, ja heille pääsy kansanopistoihin tulon oli korkeakouluopintoihin hakeutuminen kansanopiston jälkeen. Tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa hakeutumisesta kansanopistoon johtui siitä, että opiskelija ei ollut heti päässyt hakemaansa oppilaitokseen. Useimman tavoitteena oli hakeutua kansanopiston jälkeen korkeakouluopintoihin. Toiseksi tärkein syy kansanopistoon tulon oli tutkimuksen mukaan oman ura- ja ammattivalinnan selkeytyminen. Kansanopiston välivuosi -merkitys oli Kinnusen mukaan vähäisempi.

Aino Oksasen (2015, 44-47) pro gradu -tutkielman *"Minkälainen tuo kansanopistovuoteni olikaan! Sitä on vaikea pukea sanoiksi, niin suuri vaikutus sillä oli elämääni"*. Tarinat kansanopisto-opiskelun merkitysten ilmentäjinä tarkoitus oli selvittää, millaisia merkityksiä opiskelijat antavat opiskelulle. Hän muodosti kirjoitelmien muodossa keräämästään aineistosta neljä erilaista juonityyppiä, jotka perustuivat opintoihin hakeutumisen syihin. Yleisin juonityyppi oli selkeiden tavoitteiden tarinat, joissa tutkittavaa kansanopisto-opintoihin oli motivoinut ilman opiskelupaikkaa (korkeakoulupaikkaa) jääminen. Näissä tarinoissa tuli esiin myös tavoitteellisuus, joka kirjoittajilla oli tulevaisuutta ajatellen. Muut juonityypit olivat ajautumistarinat, elämänmuutostarinat sekä harrastustarinat.

Suvi Erkkö (2013, 58-60) on pro gradu -työssään *Elämäni paras vuosi* selvittänyt kansanopistossa opiskelun merkitystä opiskelijalle. Hänen tutkimuksensa mukaan ylivoimaisesti suurin syy kansanopistoon hakeutumiseen oli osaamisen ja tietämyksen parantaminen opiskeltavalta alalta. Seuraavana tuli jatko-opiskelumahdollisuuksien parantuminen. Pienimmän keskiarvon sai mahdollisuus avoimen

yliopiston opintojen suorittamiseen. Tutkijan mukaan yllättävän vähän oli merkitystä sillä, ettei vastaaja ollut päässyt muualle.

Yllä mainittujen kansanopisto-opiskelijoita koskevien tutkimusten tulokset ovat jossain määrin ristiriitaisia keskenään. Liekö kyse esim. hiukan erilaisista tutkimusasetelmista, tutkittavasta joukosta tai tutkimusmenetelmästä? Onhan vapaaehtoisuuteen perustuva opiskelu myös mitä ilmeisimmin sisäisestä tarpeesta nousevaa ja monien eri motiivien summa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ajatukseni oli, että Etelä-Pohjanmaan Opiston tanssi- ja teatteritaidelinjalaisilla oli ollut jokin syy tai syitä tulla opiskelemaan alaa kansanopistoon. Aiempien opiskelijoiden kanssa käymieni keskustelujen pohjalta arvelin syinä olevan esim. teatterikorkeakoulun pääsykokeisiin valmistautuminen ja välivuoden viettäminen. Opiskelemaan hakeutumisen syiden selville saaminen ja ymmärtäminen olivat keskeisessä osassa tutkimuksessani. Koska joukko, jolta keräsin tutkimusaineiston, oli pieni, yhteensä yhdeksän opiskelijaa, oli selvää, että päädyin laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tutkittavaa asiaa. Siinä tutkitaan usein, mitä haastateltavat ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat aiheen tiimoilta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusasetelma on joustava. Siinä ei useinkaan lähdetä testaamaan ennalta asetettuja olettamuksia. Tutkimuksen alkuvaiheessa tutkijalla on kuitenkin jonkinlainen ymmärrys ja tieto aiheesta. Se saattaa pohjautua henkilökohtaiseen kokemukseen ja auttaa näin suuntaamaan ajatukset oikein. Teoria on laadullisessa tutkimuksessa mukana kahdella tavoin. Taustateoria on keino, joka auttaa tutkimuksen tekemisessä, kysymysten laadinnassa ja siinä, mitä aineistoista etsitään. Teoria voi olla myös päämäärä, jolloin tutkimuksella on tarkoitus kehittää olemassa olevaa teoriaa edelleen (pro akatemian esseepankki). Koin laadullisen tutkimuksen, jonka metodina oli kyselytutkimus, luontevaksi ja tarkoituksenmukaiseksi menetelmäksi omassa tutkimuksessani.

5.1 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelin kaikkia Etelä-Pohjanmaan Opiston tanssi- ja teatteritaidelinjalaisia eli yhteensä yhdeksää opiskelijaa syyskuun alussa 2015 kyselylomakkeen avulla (Liite 1). Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 195-197) mukaan kyselylomakkeella voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä sekä mielipiteistä. Kysely on tavallisimpia survey-tutkimuksen menetelmiä. Siinä aineisto kerätään standardoidusti eli kaikilta vastaajilta kysytään samat kysymykset samalla tavoin.

Muodostin lomakkeen kysymykset tutkimusongelmasta käsin. En halunnut tehdä lomakkeesta liian pitkää, jotta vastaajien mielenkiinto säilyisi loppuun asti. Selkeä muotoilu ja teemoitellut alueet olivat kyselyn lähtökohtana. Kysymyksiä oli taustakysymykset mukaan lukien kahdeksan. Yhtä lukuun ottamatta kysymykset olivat avoimia, eli vastaajat vastasivat niihin omin sanoin. Yksi kysymyksistä oli monivalintakysymys, jossa vastausvaihtoehdot olivat valmiina. Tämän kysymyksen olin laatinut teorian ja aikaisemman tutkimuksen pohjalta. Kyselylomakkeessa keskeisessä asemassa olivat vastaajien motiivit. Halusin tietää, miksi he olivat tulleet opiskelemaan tanssi- ja teatteritaidelinjalle.

Kysely oli ns. informoitu kysely, eli pidin opiskelijoille tunnin heti syventävän harjoitteluni alkupuolella. Kerroin heille tällöin opinnäytetyöstäni, sen tekemisestä ja tarkoituksesta. Tutkimusaineiston saamiseksi kysyin heiltä suostumusta haastatteluviksi. Opiskelijat lupautuivat, joten esittelin heille vielä samassa tilaisuudessa haastattelulomakkeen kysymyksineen ja jaoin ne. Palautusta toivoin kahden viikon sisällä. Vastaajilla oli mielestäni riittävästi aikaa paneutua kysymyksiin, ja jos jotain oli vielä epäselvää, minulta saattoi päivittäin asian tarkistaa. Kyselyyn vastasivat sovitussa ajassa ja nimettömästi kaikki eli viisi teatteritaidelinjan opiskelijaa ja neljä tanssitaidelinjalaista.

5.2 Aineiston analyysi

Toteutin analyysin aineistopohjaisena sisältöanalyysinä. Sisältöanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, etsien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä tiivistäen. Sisältöanalyysin avulla tutkittavasta asiasta pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset laajempaan yhteyteen ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Toisaalta rakensin vastauksia ja teoriaa tutkimusongelmaani aineistosta käsin, mutta toisaalta kyseessä oli myös osittain teoriasidonnainen analyysi.

Aloitin aineiston analysoinnin lukemalla sen huolellisesti useampaan kertaan läpi. Pyrin samalla jäsentelemään ja pohtimaan sitä mielessäni. Seuraavaksi ryhdyin kirjaamaan asioita ylös kysymyksittäin ja aiheittain. Koska arvelin jo tässä vai-

heessa osittain vertailevani tanssitaidelinjalaisten ja teatteritaidelinjalaisten aineistojen sisältöjä, kirjasin asioita myös ryhminä ja rinnakkain. Vaikka merkitsin haastateltavat itseäni varten, en nimennyt heitä tutkimustuloksissa esim. A,B,C, jne., koska halusin säilyttää heidän anonyymisyytensä. Koko analyysivaiheen ajan pyrin pitämään mielessäni tutkimusongelman ja tarkastelemaan sen kannalta keskeisten asioiden esiintymistä vastauksissa. Toinen mielessä pidettävä asia oli teoria, jonka kanssa yritin käydä koko ajan vuoropuhelua. Näiden pohjalta tulkitsin saamaani aineistoa ja tutkittavaa aihetta.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYYSI

Tässä kappaleessa esittelen tutkimukseni tulokset analysoiden niitä samalla. Aluksi käyn läpi taustakysymykset, jotka koskevat haastateltavien ikää, koulutusta ja teatteri-/ tanssitaustaa. Sitten selvitän heidän aiempia harrastusmotivejaan. Seuraavaksi siirryn käsittelemään motiveja kouluttautumisen näkökulmasta ja sen jälkeen teen selkoa haastateltavien tarkemmista ja tärkeimmistä opiskelumotiveista. Lopuksi esitän vielä, mitä opiskelijat odottavat koulutukselta ja millaisia jatkosuunnitelmia heillä on.

6.1 Taustakysymykset

Kysely alkaa vastaajien perustiedoista, jotka koskevat opiskelijoiden ikää ja aikaisempaa koulutusta. Ne ovat kaikille vastaajille ennestään tuttuja erilaisista lomakkeista ja näin ollen turvallisia aloituskysymyksiä. Taustakysymykset toimivat lämmittelykysymyksinä ennen varsinaista aihetta (Valli 2010, 104). Näiden taustakysymysten avulla saatoin jakaa vastaajia ryhmiin.

Vastaajista kaikki olivat naisia, koska tanssi- ja teatterilinjalla ei tänä lukuvuonna opiskellut yhtään miestä. Opiston sukupuolijakauma näytti muutenkin varsin naisvaltaiselta, kuten aiemmissakin kansanopistotutkimuksissa on todettu. Poikkeuksena olivat jotkut korkeakouluihin valmentavat linjat. Kaksi opiskelijaa oli 17-vuotiaista, kolme 18-vuotiaista, yksi 19-vuotias ja kaksi 20 vuotta täyttänyttä. Ryhmään kuului vielä yksi 46-vuotias. Opiskelijoiden ikä näyttää noudattavan aiemmissa tutkimuksissa saatuja tuloksia. Enemmistö kansanopisto-opiskelijoista on yleensä 19-24-vuotiaita valmiuksien hakijoita ja/tai elämänsä suuntaa mietiviä. Opiston esittelyilmoitus (Etelä-Pohjanmaan Opisto), joka kertoo koulutuksen sopivan myös jo työelämässä oleville itsensä kehittäjille, lienee houkutellut mukaan myös yhden varttuneemman opiskelijan.

Opiskelijoiden pohjakoulutus, kuten jo heidän ikähaarukastaan saattoi olettaa, vaihteli. Neljä yhdeksästä vastaajasta oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Kolmella

vastaajalla oli suoritettuna peruskoulu ja osaksi suoritettuna lukio, yhdellä peruskoulun lisäksi toisen asteen tutkinto ja yhdellä toisessa maassa suoritettu ammattitutkinto. Mietin jo tässä vaiheessa, että syyt, miksi opistoon on hakeuduttu, eivät varmasti ole samankaltaiset, niin erilaisissa elämänvaiheissa opiskelijat olivat.

Kolmannessa kohdassa halusin kartoittaa vastanneiden teatteri-/tanssitaustaa. Kysyin opiskelijoilta, olivatko he harrastaneet teatteri-/tanssi-ilmaisua aiemmin, kuinka kauan ja missä.

Opiskelijoiden harrastustausta vaikutti olevan yhtä lukuun ottamatta melko samankaltainen. Neljä teatterilinjalaista oli näytellyt erilaisissa harrastajaryhmissä kotiseuduillaan neljästä kahdeksaan vuotta. Poikkeuksen teki yksi vastaaja, joka ei ollut aiemmin harrastanut teatteria lainkaan. Asian teki hyvin ymmärrettäväksi se, että opiston esittelysivulla teatteritaidelinjan kerrotaan sopivan myös intohimoisille vasta-alkajille. Kaikilla tanssitaideilinjalaisilla oli tanssitausta, jota kurssilaisilta toivotaankin. Harrastus oli jatkunut kahdesta kuuteen vuotta joko erilaisissa tanssikouluissa tai tanssiryhmissä opiskelijoiden kotipaikkakunnilla. Itse arvelinkin opiskelijoita alkupäivinä seurattessani, että teatteri ja/ tai tanssi on heille entuudestaan tuttu harrastus, jota tullaan jostain syystä jatkamaan ja kehittämään opistoon. Tulokset mukailevat esim. Houtsosen (2000) tutkimustuloksia, että usein henkilön aiemmat harrastukset ja arvot ohjaavat hänen opiskeluvalintojaan. Minua jäi askarruttamaan, miksi tanssilinjalla toivotaan aiempaa tanssiharrastusta, mutta teatterilinjalla ei. Onko teatteri-ilmaisu ja näyttelijäntyö helpompaa oppia tai onko siihen jokaisella jo myötäsyttyiset perusvalmiudet? Siksikö esim. teatterialan korkeakouluihin on niin valtavasti hakijoita, koska niin usea ajattelee näyttelemisen olevan helppoa - "jokainenhan näytellä osaa". Tanssiosaamisen ajatellaan selvästi vaativan vuosien työtä ja eri tavalla teknistä osaamista.

6.2 Harrastusmotiivit

Neljännän kysymyksen avulla halusin saada tietoa, miksi opiskelijat olivat valinneet kyseiset harrastuksensa, mitä harrastus on heille antanut ja kokevat harrastuksen myötä oppineensa.

Teatterilinjalaiset vastasivat harrastuksen antaneen heille itsevarmuutta, rohkeutta, iloa ja vapautta. Harrastuksen koettiin myös vastanneen omaan kiinnostukseen ja laajentaneen teatteriosaamista. Vastaajat mainitsivat mm. oppineensa olemaan rennompia uusissa tilanteissa ja ymmärtämään toisia paremmin. Myös mielikuvituksen ja paineensietokyvyn sanottiin lisääntyneen. Kaksi vastaajista kertoi harrastuksen opettaneen heille myös parempaa kokonais- ja puheilmaisua. Vastauksia sain vain neljältä opiskelijalta, koska yhdellä ei ollut aiempaa harrastustaustaa.

Harrastus on antanut itseluottamusta, rohkeutta ja vapautta. Olen oppinut olemaan rennompia uusissa tilanteissa, sietämään paineita ja mielikuvitukseni on kasvanut entisestään. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Tanssilinjalaisten vastauksissa kysymykseen, mitä harrastus on heille antanut, esiintyivät myös sanat ilo, rohkeus ja esiintymisvarmuus. Tanssinopiskelijat korostivat poikkeuksetta oman fyysisen kunnon parantumista ja teatterilinjalaisia enemmän kavereita, uusia tuttavuuksia ja yhdessä viihtymistä. Harrastuksen myötä sanottiin opitun lähinnä parempaa tanssitekniikkaa ja eri tanssilajien hallintaa.

Harrastus on antanut viihdettä, kuntoa (fyysistä ja henkistä), ystäviä. Se on opettanut tanssitekniikoita, parempaa rytmitajua, parempaa tasapainoa. (Haastattelu, tanssitaidelinjalainen.)

Harrastusmotiivit näyttävät olevan hyvin samansuuntaiset, mihin Sinivuori (2002) ja Metsämuuronen (1997) päätyivät omissa tutkimuksissaan. Tärkeimpiä harrastusmotiiveja ovat opiskelijoilla olleet kognitiiviset motiivit (esim. halu oppia uutta, mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittyminen sekä motivoiva asenne) ja toimintamotiivit (esim. kokemuksen tarve ja terapeuttiset vaikutukset).

Huomattavaa oli mielestäni se, miten teatterilaisten ja tanssijoiden vastaukset poikkesivat toisistaan. Eroa ei esiintynyt päämotiiviluokissa, mutta niiden alaluokkien painotuksissa ja etenkin kysyttäessä, mitä he ajattelivat harrastuksen myötä oppineensa. Teatterilinjalaisilla keskiössä oli mielikuvitus ja esiintymispelon voittaminen, kun taas tanssilinjalaisilla tekniikan oppiminen. Vastauksia lukiessani ja niitä pohtiessani mietin, mitä itse olisin taiteen perusopetuksen tanssin laajan oppimäärän suorittaneena ja teatteria harrastaneena sekä opiskelleena kysy-

mykseen vastannut. Minulle tanssi on antanut itsevarmuutta, luovia oivalluksia, onnistumisen kokemuksia, taitoa ja uusia ystäviä, joiden kanssa olen voinut jakaa tanssin eheyttävää vaikutusta. Koen harrastuksen myötä oppineeni vartalon hallintaa, rytmittämistä ja oman tavan ilmaista asioita tanssin kautta. Teatteritaiteen koen antaneen ja opettaneen itselleni hyvin samankaltaisia asioita. Liekö omalla kohdallani kyse siitä, että näen tanssin annin yhtä laajana ja monipuolisena kuin teatterin, koska harrastukseni on ollut todella pitkäaikainen ja intensiivinen?

6.3 Opiskelumotiivit

Viides, tutkimusongelmani kannalta olennainen kysymys käsitteli edelleen motiiveja, nyt kouluttautumisen näkökulmasta. Kysymys kuului: Miksi olet tullut opiskelemaan teatteri-/tanssitaideinjalle? Olivatko opiskelijat tulleet hakemaan omaehtoisesti kansanopiston yleissivistävästä koulutuksesta, kuten Niemivirta (2002) oman tutkimuksensa nimeää, valmiuksia, virikkeitä vai vaihtelua?

Selvästi vaihtelunhalu ja väli vuoden viettäminen tuli esiin kahdessa vastauksessa. Myös aiheen kiinnostavuus ja siitä nauttiminen näkyi vastauksissa.

Halusin ottaa taukoa lukiosta, ja teatteri on jotain, mistä nautin. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Ajattelin, että vuosi tanssijoinalla olisi hyvä tapa viettää väli vuotta. (Haastattelu, tanssitaideinjäläinen.)

Sanan virikkeitä alle ryhmittelen pääosin seuraavat vastaukset, joissa korostuu opiskeltavan sisällön kiinnostavuus, vastaajan motivoituneisuus ja itsensä kehittäminen. Myös uudet kiinnostavat haasteet näkyvät vastauksissa.

Näyttelijän työ on aina kiinnostanut minua. Halusin tehdä jotain luovaa omilla ajatuksillani ja kropallani. Ja halusin sosiaalisemman elämän. Ryhmässä työskentely kiinnostaa minua. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Koska minulla on motivaatio. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Olen harrastanut tanssia aikaisemmin ja haluan kehittyä siinä lisää. (Haastattelu, tanssitaideinjäläinen.)

Siihen oli mahdollisuus, joka ei välttämättä tule toistumaan. Halusin kokeilla, mihin pystyn ja että olisiko minulla mahdollisuuksia saada ammattia tanssin puolelta (mikä on ollut lähinnä haave pienestä lähtien). Haastattelu, tanssitaideinjäläinen.)

Hyödyllisten valmiuksien hankkiminen ja selvät ammattitoiveet nousivat keskeisiksi asioiksi kolmessa vastauksessa.

Koska tahtoisin tehdä teatteria työkseni. Näyttelijän työ on ollut unelmani jo jonkin aikaa, joten tästä on helppo lähteä eteenpäin - toivottavasti ainakin. (Haastattelu, teatteritaideinjäläinen.)

Haluan televisiopersonaksi, ja teatterin kautta se varmaan onnistuu. (Haastattelu, teatteritaideinjäläinen.)

Haluan tehdä tanssia ammatikseni tulevaisuudessa ja ajattelin, että tämä olisi hyvä ponnahduslauta ja toisi varmuutta ja kokemusta ennen kevään hakuja. (Haastattelu, tanssitaideinjäläinen.)

Tulokset poikkeavat Kinnusen (2008) ja Oksasen (2015) tutkimustuloksista. Kukaan vastaajista ei kertonut tulleen kansanopistoon, koska ei ollut päässyt hakemaansa oppilaitokseen. Kansanopisto ei näyttänyt myöskään olevan heille ensisijaisesti väylä korkeakouluun.

Sitä vastoin tulokset ovat hyvin samanlaiset, kuin mihin Niemivirta (2002) ja Erkko (2013) päätyivät omissa tutkimuksissaan. Tärkein syy hakeutua Etelä-Pohjanmaan Opiston tanssi- ja teatteritaideinjälle on opiskelijoilla ollut se, että tanssi ja teatteri aihepiirinä kiinnostaa heitä aidosti. He haluavat myös kehittyä omilla taidealoillaan. Toiseksi tärkeimmäksi syyksi nousi myös tässä tutkimuksessa se, että opintojen arveltiin auttavan tulevaisuutta koskevien tavoitteiden saavuttamisessa. Osittain epävarmuutta, sellaista "ehkä- ajattelua", näkyi kuitenkin vastauksissa. Osoittaa kuitenkin hyvää realismia, etteivät vastaajat arvelleet linjojen oleva suora tie jatko-opintoihin. Tiedossa ovat varmaan teatteri- ja tanssialojen ammattiopintoihin pyrkivien suuret hakijamäärät. Vaihtelu koulutukseen hakeutumismotiivina oli tärkein syy kahdessa vastauksessa. Sosiaalinen

kanssakäyminen, kansanopistoaatteeseen ja oppilaitosten pedagogiikkaan kiinteästi liittyvä asia, mainittiin vain yhdessä vastauksessa. Niemivirta (2002, 30) totesikin tutkimuksessaan sosiaalisen kanssakäymisen painoarvon lisääntyvän opiskelijoiden iän myötä. Näin pienessä otoksessa ja vastaajien ollessa yhtä lukuun ottamatta lähes samanikäisiä (17-20-vuotiaita), minkäänlaista ikään liittyvää eroa motiiveissa ei tullut ilmi. Myöskään teatteri- tai tanssilinjalaisten välillä ei opistoon hakeutumisyyssä ollut eroa. Molemmilla linjoilla painotuksia oli sekä vaihtelun ja virikkeiden että valmiuksien alueella.

6.4 Tarkemmat/tärkeimmät opiskelumotiivit

Kuudennen kysymyksen, jolla halusin päästä selville opiskelijoiden tarkemmista ja tärkeimmistä opiskelumotiiveista, olin muokannut Sinivuoren (2002) tutkimuksessaan Teatteriharrastuksen merkitys saamia tuloksia mukaillen. Hänen tutkimustuloksensa mukaan, kuten yllä jo mainitsin, harrastajateattereiden näyttelijöiden tärkeimmät syyt harrastukselleen olivat kognitiiviset motiivit, toimintamotiivit, ammatilliset, emotionaaliset ja sosiaaliset motiivit. Näiden pääluokkien aluokista hän löytää tarkemmat ja tärkeimmät opiskelumotiivit.

Pyysin vastaajia merkitsemään mielivaltaiseen järjestykseen laittamaani motiiviluetteloon seitsemän, heidän itsensä omalle tanssi-/teatterialan opiskelulleen tärkeimpänä pitämänsä motiivia ja asettamaan ne tärkeysjärjestykseen (tärkein 1 jne.).

Teatteriharrastajien tärkeimmät syyt harrastaa teatteria Sinivuoren (2002, 138–139) mukaan:

- onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve
- halu oppia uutta
- mielikuvituksen kehittäminen
- ilmaisutaitojen kehittäminen
- viihtyminen
- terapeuttiset vaikutukset
- kokemusten tarve

- motivoiva asenne
- esiintymistarve
- ammatilliset motiivit
- hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tulemisen tarve
- halu toimia ja erottua yksilönä
- kontaktimotiivit
- suoritusemotiivit

En erottele tämän tutkimustuloksen analysoinnissa mitenkään teatteri- ja tanssilinjalaisia, koska tulokset olivat lähes yhteneväiset. Tärkeimmäksi päämotiiviluokaksi nousivat selvästi kognitiiviset motiivit:

- viihtyminen	8 mainintaa
- halu oppia uutta	7 mainintaa
- onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve	5 mainintaa
- motivoiva asenne	5 mainintaa
- ilmaisutaitojen kehittäminen	5 mainintaa
- mielikuvituksen kehittäminen	4 mainintaa

Tutkimuksessa toiseksi tärkeimmät motiivit olivat toimintamotiivit:

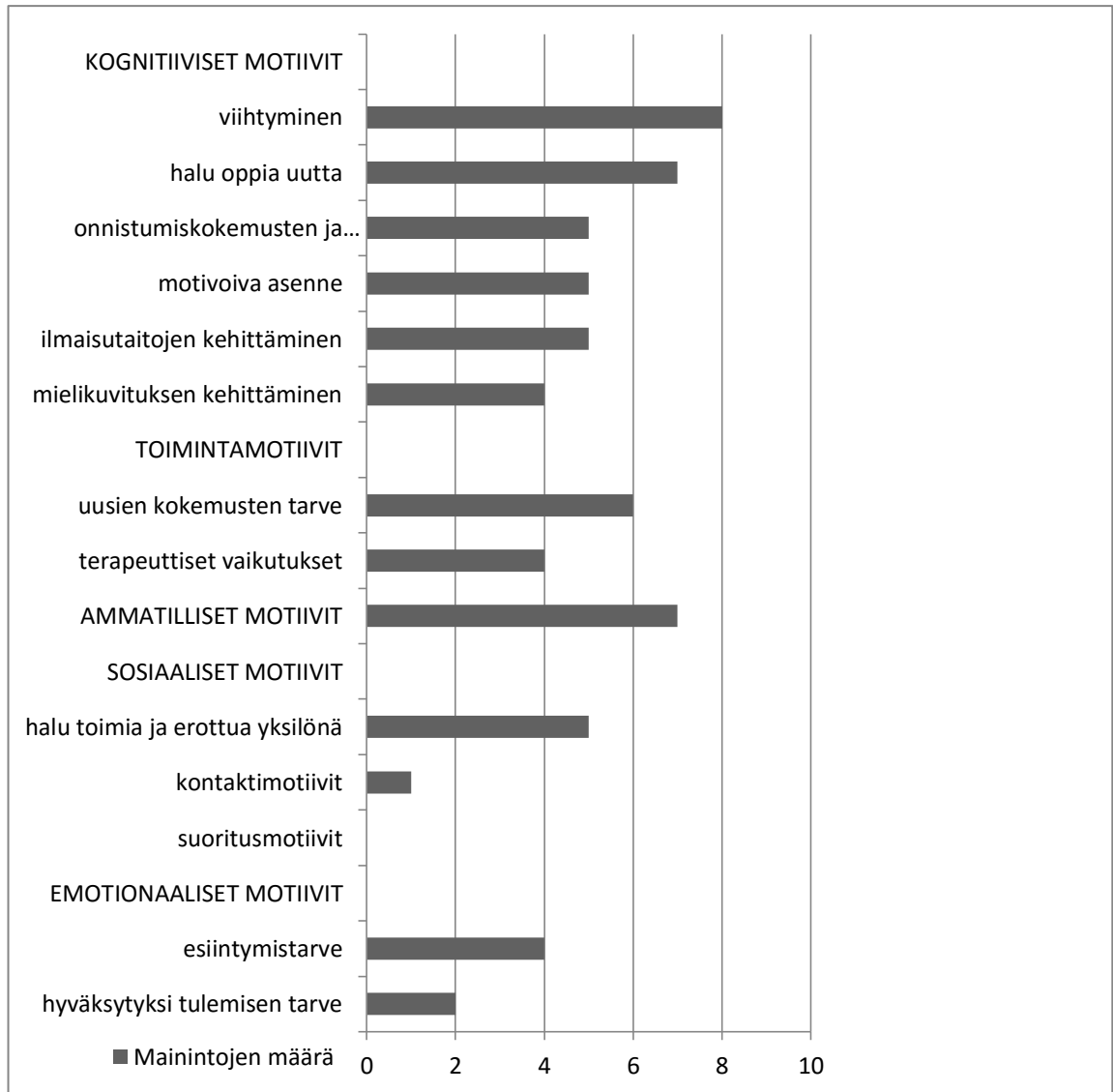
- uusien kokemusten tarve	6 mainintaa
- terapeuttiset vaikutukset	4 mainintaa

Seuraavana päämotiiviluokkana olivat ammatilliset motiivit:

- ammatilliset motiivit	7 mainintaa

Vähiten tärkeinä pidettiin sosiaalisia motiiveja (halu toimia ja erottua yksilönä 5 mainintaa sekä kontaktimotiivit 1 maininta) ja emotionaalisia motiiveja (esiintymistarve 4 mainintaa sekä hyväksytyksi tulemisen tarve 2 mainintaa).

Eniten mainintoja yhteensä saanut, yksittäinen motiivi opiskelulle kansanopiston tanssi- ja teatterilinjalla oli viihtyminen. Lähes yhtä usein mainittuja olivat halu oppia uutta ja ammatilliset motiivit sekä uusien kokemusten tarve. Ilman yhtään mainintaa jäivät suoritusemotiivit.

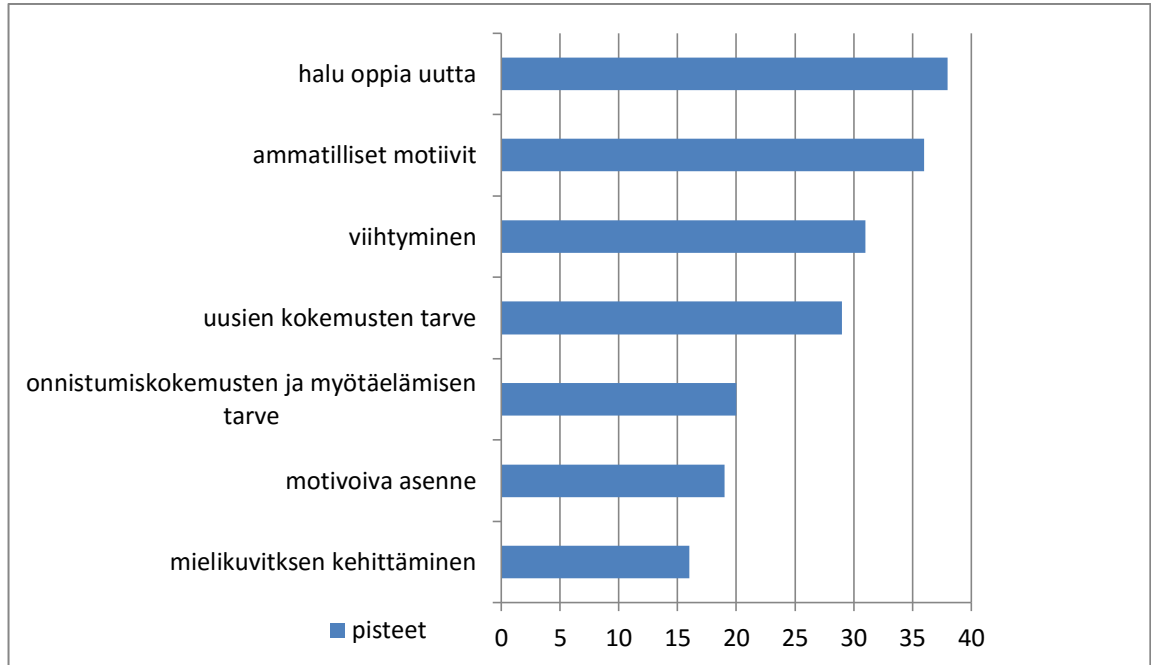
KUVIO 3. Opiskelijoiden tärkeimmät opiskelumotiivit (mainintojen määrä)

Saadakseni selville, mitkä motiivit luettelosta nousivat kaikkein tärkeimmiksi, pisteytin vastaajien numeroilla 1-7 tärkeysjärjestykseen merkitsemät motiivit siten, että heidän mielestään tärkein motiivi sai 7 pistettä, seuraavaksi tärkein 6 pistettä jne. (maksimipistemäärä $9 \times 7 = 63$). Tätä yksinkertaista menetelmää käyttäen löysin mielestäni selvän tärkeysjärjestyksen motiivien kesken.

Seitsemän tärkeintä motiivia olivat:

- halu oppia uutta 38 pistettä
- ammatilliset motiivit 36 pistettä
- viihtyminen 31 pistettä
- uusien kokemusten tarve 29 pistettä

- onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve 20 pistettä
- motivoiva asenne 19 pistettä
- mielikuvituksen kehittäminen 16 pistettä

KUVIO 4. Pisteytetyt opiskelumotiivit

Saamani tutkimustulokset päämotiiviluokkien osalta ovat yhteneväiset Sinivuoren (2002) teatteriharrastajatutkimuksen kanssa. Alaluokkien painotuksissa esiintyy kuitenkin eroavaisuutta. Sinivuoren tutkimuksessa tärkeimmäksi teatteriharrastusmotiiviksi nousivat onnistumiskokemukset ja myötäeläminen. Omissa tuloksissani lähes kaikilta maininnan saanut, opiskelua edesauttava motiivi oli viihtyminen. Myös uuden oppiminen ja kokeminen sekä valmiuksien hankkiminen olivat opiskelijoille keskeisiä asioita. Tärkeimmät opiskelua edesauttavat motiivit olivat halu oppia ja kokea uutta, ammatilliset motiivit sekä viihtyminen.

Eroa tarkemmissa motiiveissa selittää se, että Sinivuoren (2002, 90-93) tutkimuksessa tutkittavana joukkona olivat Suomen Harrastajateatteriiton jäsenyhdistysten teatteriharrastajat, joiden keski-ikä oli 41 vuotta. Aikuisilla teatterinharrastajilla ymmärrettävästi korostuvat teatteriesitysten seuraaminen ja niissä myötäeläminen sekä ilo ja riemu, jota oma esiintyminen tuottaa. Etenkään ammattiin liit-

tyvät motiivit ja kouluttautumistarve eivät enää tässä elämänvaiheessa ole harrastajille kovinkaan tärkeitä, koska suurin osa on jo mukana työelämässä.

Koulutuksessa viihtyminen nousi yllättävän tärkeäksi asiaksi omissa tutkimustuloksissani. Sana viihtyminen ei suoranaisesti kuitenkaan esiinny Etelä-Pohjanmaan opiston tanssi- ja teatteritaidelinjan tavoitteissa. Eikä viihtymistä nosteta tavoitteeksi muidenkaan opistojen erilaisilla teatteri- ja tanssilinjoilla. Arvellaanko viihtymisen olevan jotenkin itsestäänselvyys ja tulevan hyvien opetussisältöjen ja hyvän opetuksen sivutuotteena? Vai liittyykö viihtyminen automaattisesti kansanopistojen yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä korostavaan sisäoppilaitosmaiseen toimintaan?

Yllättävää mielestäni ei taas ollut se, että ammatilliset motiivit osoittautuivat tutkimustuloksissa opiskelijoille tärkeiksi. Suurin osahan oli 17-20-vuotiaita nuoria aikuisia, jotka olivat elämässään vaiheessa, jossa kypsyttään ja kehityttään ja mietitään koulutusvalintoja. Teatteri/ tanssi oli tuttu harrastus, jonka lisäopiskelun toivottiin ehkä johtavan alan ammattiin. Tulos vastaa myös teatteri- ja tanssilinjoista kansanopistojen esittelysivulla annettua kuvaa. Monissa esittelyissähän kerrotaan linjojen olevan tie ammatillisiin jatko-opintoihin, teatterialan jatko-opintopaikkoja jopa mainiten. Myös kyseisen opiston tanssi- ja teatterilinjan tavoitteisiin kuuluu antaa valmiuksia pyrkiä ammatilliseen jatkokoulutukseen.

Tarve saada uusia virikkeitä, oppia lisää tietoja ja taitoja sekä kokea uusia asioita oli yksi keskeisimpiä harrastajanäyttelijöiden motiiveja. Omissa tutkimustuloksissani halu oppia uutta nousi vieläkin tärkeämpään rooliin, ollen tärkein yksittäinen koulutukseen hakeutumisen syy ja opiskeluun innostava motiivi. Teatteri- ja tanssilinjojen sisältöihin tutustuessa arvelisi näiden tarpeiden ainakin teoriassa täyttyvän. Tarjolla Etelä-Pohjanmaan opistolla, kuten muuallakin, on runsaasti ja monipuolisesti opiskeltavia sisältöjä.

6.5 Koulutusodotukset

Mitä odotat koulutukselta ja koulutuksen opettajilta, oli seitsemäs kysymykseni. Olisin toivonut, että vastaajat olisivat vastanneet laajemmin opetusta koskevaan kysymykseen; nyt vastausten painopiste oli siinä, mitä koulutukselta odotetaan. Vastauksissa esiintyi paljon samoja asioita kuin kysymyksen viisi (Miksi olet tullut opiskelemaan teatteri-/tanssitaideinjalle?) vastauksissa. Odotettiin uusia kokemuksia, taitojen kehittymistä, uusien asioiden kokeilua, itsensä parempaa tuntemista ja mukavaa vuotta. Mitään uutta asiaa ei vastauksissa tullut esille.

Opettajien toimintaa koskevia odotuksia olivat rakentavan palautteen antaminen ja eteenpäin ohjaaminen. Opetuksen toivottiin olevan myös monipuolista ja hyödyllistä. Eräs vastaajista toivoi opettajilta kärsivällisyyttä ja toinen parasta, mitä tällä rahalla saa. Yhdellä vastaajalla oli jo mielipide opetuksesta: hän kertoi opettajien olevan ammattitaitoisia, motivoivia ja hauskoja. Ammattitaitoisuus, joka johtanee siihen, että opiskelijat hyötyvät opetuksesta, sekä innostavuus ovatkin kieltämättä hyvän opetuksen ja opettajan tärkeitä ominaisuuksia. Hyvän opetuksen mittaamisessa rahalla taas saattaa olla jonkin verran ongelmia.

Kysymykseni olisi ollut varmasti parempi ja antanut enemmän tietoa, jos se olisi ollut muodossa: "Mitä odotat opetukselta ja opettajilta?"

6.6 Jatkosuunnitelmat

Liekö vastaajia vaivannut jo väsymys, koska myös viimeisen kysymyksen vastaukset olivat lyhyehköjä. Kysymys kuului: "Aiotko jatkaa alasi harrastamista/ suunnitteletko jatkavasi teatteri/ tanssialan opintoja?" Jatkosuunnitelmiaan kaksi tanssilinjalaista kertoi olevan vähintään tanssiharrastuksen jatkaminen, mutta jatkoopinnoista ei vielä osattu sanoa mitään varmaa. Kahden muun tavoitteet olivat selkeät ja vastaukset olivat lähes yhteneväiset.

Aion ehdottomasti jatkaa tanssimista ja tanssialan opintoja. (Haastattelu, tanssitaideinjalainen.)

Teatteritaidelinjalaisten vastauksissa kirjo oli suurempi. Joku aikoi jatkaa teatteritaiteen harrastamista, kun toisella oli suunnitelmissa jo oman teatteritaiteeseen liittyvän koulun perustaminen. Yhdessä vastauksessa näkyi realismia, tunnuttiin tietävän, että ammatillisiin jatko-opintoihin pääsy on vaikeaa.

Jos ammattilaiseksi en pääse, niin ainakin harrastuksena jatkan. Kuitenkin se ammatti on ensimmäisenä tavoitteena. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Parissa vastauksessa arveltiin, että teatteritaiteeseen liittyvillä aloilla ei välttämättä tarvita lisäkoulutusta, vaan alalle pääsee olemalla aktiivinen ja sinnikäs.

Unelma olisi jatkaa teatteriopiskelua. Mutta uskon, että jos olen aktiivinen, ei välttämättä koulutusta tarvi. (Haastattelu, teatteritaidelinjalainen.)

Opinnoista en tiedä, mutta tällä polulla pitäisi pysyä. (teatteritaidelinjalainen)

Kysymykselle jatkosuunnitelmista haastatteluajankohta ei varmaankaan ollut kovin otollinen. Olihan vastaajien kansanopistovuosi vasta aluillaan. Heillä oli edessä koko lukuvuosi aikaa perehtyä tanssi- tai teatteritaiteen alueeseen ja selkeyttää omia ajatuksiaan sekä kouluttautumistavoitteitaan. Kysymys olisi ollut mielenkiintoinen tehdä opiskeluvuoden lopulla, keväällä. Toisaalta kysymys ei ollut kuitenkaan mitenkään keskeinen tutkimusongelmani kannalta.

7 LOPPUPOHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, mikä teatteri-/tanssitaiteessa kiehtoo nuoria aikuisia niin, että he lähtevät opiskelemaan sitä kansanopistoon. Olin siis kiinnostunut opiskelijoiden koulutusmotiiveista sekä myös siitä, mitä he olivat tehneet teatterin ja tanssin alueella aiemmin ja mitä jatkosuunnitelmia heillä mahtoi olla.

7.1 Keskeiset tulokset

Kahdeksan opiskelijaa oli iältään 17-20-vuotiaita ja yksi 46-vuotias. Yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta kaikilla oli takanaan teatterin tai tanssin harrastamista kahdesta kahdeksaan vuotta. Keskeisimmät syyt aiempaan harrastamiseen olivat olleet kognitiiviset motiivit (esim. halu oppia uutta ja mielikuvituksen sekä ilmaisutaitojen kehittyminen) ja toimintamotiivit (esim. kokemuksen tarve ja terapeuttiset vaikutukset).

Tärkeimmäksi syyksi, miksi tutkittavat olivat hakeutuneet opiskelemaan Etelä-Pohjanmaan Opiston tanssi- ja teatterilinjalle, ilmeni avoimessa haastattelukysymyksessä se, että teatteri- ja tanssi kiinnosti heitä aidosti. He halusivat saada uusia virikkeitä ja haasteita sekä kehittää itseään. Toiseksi tärkeimmäksi syyksi osoittautui hyödyllisten valmiuksien hankkiminen tulevaisuutta varten. Vaihtelunhalua, välivuoden viettämistä ja sosiaalista kanssakäymistä painotettiin vastauksissa vähemmän.

Tarkempia opiskelumotiiveja kartoittavassa monivalintakysymyksessä nousivat opiskelua edesauttaviksi tärkeimmiksi päämotiiviluokiksi, kuten avoimessa kysymyksessäkin, kognitiiviset motiivit, toimintamotiivit sekä ammatilliset motiivit. Vähemmän tärkeiksi opiskelulle osoittautuivat sosiaaliset ja emotionaaliset motiivit. Motiivien alaluokissa painottuivat selvästi eniten halu oppia ja kokea uutta, ammatilliset motiivit sekä viihtyminen. Melko tärkeitä opiskelumotiiveja olivat ilmaisutaitojen ja mielikuvituksen kehittäminen, onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve sekä motivoiva asenne.

Opiskelijoiden jatkosuunnitelmat näyttivät olevan vielä osittain selkeytymättömät. Kaikki vastaajat aikoivat kuitenkin jatkaa teatterin tai tanssin alueella vähintään harrastajina. Toive pääsystä alan ammattiopintoihin tai työllistää itsensä alalla (teatterialalla) ilman lisäopintoja esiintyi kuitenkin useimmissa vastauksissa.

Opettajan tai ohjaajan näkökulmasta katsoen opiskelumotiivien ja jatkosuunnitelmien moninaisuus on haasteellista. Miten laatia opetukselle tavoitteet sekä valita opetuksen sisällöt ja painotukset, jos osa haluaa viettää välivuotta ja toisilla taas on vahvat ammatilliset tavoitteet? Mietin myös, olisiko kansanopistojen teatterilinjoilla viisasta tehdä yhteistyötä ja keskittää varsinainen teatteri- ja näyttelijäntyön opetus vain pariin tai muutamaankin kansanopistoon. Muissa kansanopistoissa linjat voisivat olla enemmän draamaan ja pedagogiseen draamaan painottuvia. Tällöin opiskelija saisi niistä varmasti paremmin hyötyä tulevaisuutta ajatellen monelle alalle.

7.2 Parannus- ja jatkotutkimusehdotuksia

Keräsin tutkimusaineiston haastatteleamalla kaikkia Etelä-Pohjanmaan Opiston tanssi- ja teatteritaidelinjalaisia kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake oli mielestäni varsin toimiva ja antoi minulle tutkimusongelmani kannalta keskeisen aineiston. Parannettavaa lomakkeessa kuitenkin olisi ollut. Etenkin kysymyksen, mitä odotat koulutukselta ja koulutuksen opettajilta, olisin voinut muotoilla toisin. Olisin ollut nimenomaan kiinnostunut tietämään, millaista opetusta vastaajat toivoivat tulevalta vuodelta. Nyt se tieto jäi lähes saamatta. Olisin voinut kysyä myös, miksi vastaajat tulivat juuri Etelä-Pohjanmaan Opistoon ja olivatko he hakeneet myös jonnekin muualle.

Aloittelevana tutkijana koin kirjallisen kyselyn itselleni turvallisimmaksi aineiston keruutavaksi. Nyt jälkeenpäin ajatellen opiskelijoiden haastatteleminen kasvotusten teemahaastattelun avulla olisi antanut itselleni varmasti enemmän tietoa. Olisinhan voinut tarkentaa koko ajan heidän vastauksiaan. Haastattelutilanteet olisin

pystynyt järjestämään helpolla, koska asuin itsekin osittain opistolla. Taisi vain siinä vaiheessa itseltäni puuttua rohkeutta.

Mielenkiintoinen jatko tutkimukselleni olisi haastatella samoja opiskelijoita luvun vuoden mittaisen koulutuksen ollessa loppuillaan keväällä. Haluaisin tietää muun muassa, miten koulutus oli vastannut opiskelijoiden odotuksia, olivatko koulutuksen tavoitteet ja sisällöt kohdanneet opiskelijoiden omat tavoitteet ja odotukset sekä olivatko suunnitelmat tulevaisuutta varten selkiytyneet. Myös laajempi tutkimus, jossa vastaajina olisivat kaikkien kansanopistojen teatteri- ja tanssilinjalaiset, olisi kiehtova.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisessä tutkimuksessa on tavoitteena saada mahdollisimman oikeita tuloksia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voi useinkaan arvioida yhtä selkeiden kriteereiden avulla kuin määrällistä tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole mahdollista saavuttaa objektiivisuutta perinteisessä mielessä. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeisin tutkimusväline. Pääasiallisin luotettavuuden kriteeri on täten tutkija itse, ja luotettavuuden arviointi liittyy koko tutkimusprosessiin alkaen tutkijan tutkimuskohteeseen liittyvistä olettamuksista. (Eskola & Suoranta 1998, 211.)

Pyrin tutkimusta tehdessäni ja etenkin tuloksia analysoidessani koko ajan tiedostamaan omat subjektiiviset kokemukseni, tapani ymmärtää tutkimuskohdetta sekä omat taustaoletukseni. Mietin, miten ennakkokäsityksiini vaikutti aiempi harjoittelu saman kansanopiston teatteritaidelinjalla ja tällöin käydyt keskustelut opiskelijoiden ja opettajan kanssa. Tämän pohdinnan avulla pystyin paremmin tiedostamaan omia ennakko-olettamuksiani.

Koen, että kyselylomake (LIITE 1), jonka avulla keräsin tutkimusaineiston, mittasi sitä, mitä toivoin sen mittaavan. Sain lomakkeen avulla riittävästi materiaalia tutkimusongelmani ratkaisuun. Luotettavuutta paransi varmaan myös lomakkeen perustuminen osittain aikaisempiin tutkimuksiin. Pystyin jakamaan lomakkeet tut-

kittaville henkilökohtaisesti ja informoimaan heitä samalla tutkimuksestani ja lomakkeesta. Tutkimuksen ongelmaksi ei myöskään muodostunut vastauskato, koska vastaukset palautettiin sataprosenttisesti.

Laadullisen tutkimuksen keskeinen luotettavuutta lisäävä tekijä on se, miten tarkkaan, vaihe vaiheelta etenevästi ja valintansa perustellen, tutkija raporttinsa kirjoittaa. Koetin työni alussa tehdä tarkasti selkoa niistä teoreettisista ja käsitteellisistä määritelmistä, jotka olivat mielestäni keskeisiä tutkimusongelmani kannalta. Eri tutkimusvaiheiden raportoinnissa pyrin tarkkuuteen ja avoimuuteen. Yritin myös läpi tutkimuksen raportoinnin ”auki kirjoittaa” ja perustella tekemäni valinnat ja ratkaisut. Tulosten analysoinnissa ja tulkitsemisessä pyrin myös siihen, että raporttiin ei jäisi aukkokohtia. Käytin varsin runsaasti suoria lainauksia vastauksista. Tällöin lukija voi paremmin päätellä ja tarkastaa, kuinka olen päätenyt tiettyihin tulkitoihin ja johtopäätöksiin. Arvelisin näin ollen, että tutkimus voisi olla jonkun toistettavissa. Tulosten yleistettävyyteen en tutkimuksessani pyrkinyt, vaan tarkoituksena oli tuottaa lisätietoa yksittäisen kansanopiston teatteri- ja tanssitaidelinjan opiskelijoiden opistoon hakeutumisen motiiveista. Jokainen lukija voi yleistää ja peilata tuloksia omaan tilanteeseensa ja näin arvioida tulosten käyttökelpoisuutta.

7.4 Ajatuksia teatteri-ilmaisun ohjaajan näkökulmasta

Sekä syventävän harjoittelun suorittaminen Etelä-Pohjanmaan Opistolla että opinäytetyön tekeminen antoivat minulle monia uusia ajatuksia ja oivalluksia. Uskon niiden kehittäneen itseäni myös ammatillisesti. Palaan ajassa taaksepäin siihen, kun tein opinäytesuunnitelmaani. Kirjoitin viime keväänä suunnitelmaan, että tutkimustyöni aihe ei kehitä minua erityisesti teatteri-ilmaisun ohjaajana, mutta jos toimisin opettajana, työstä saattaisi olla hyötyä opetuksen suunnittelussa. Vaikka aikaa ei ole kulunut kuin vuosi, on ajatteluni kohdalla tapahtunut paljon muutoksia. Nyt opinäytetyön tekemisen tässä vaiheessa koen, että sen tekeminen on ollut hyvin mielenkiintoista ja opettavaista. On ollut antoisaa perehtyä etenkin ihmisten harrastus- ja opiskelumotiiveihin tutkimusten ja kirjallisuuden valossa ja peilata omaa tutkimusta sekä ajattelua niihin. Olen löytänyt uusia näkökulmia ja huomannut

nut oman ymmärryksen kehittyneen, kun olen osannut olla kiinnostunut ja ymmärtäväinen sekä arvostaa myös omia mielipiteitäni.

Hyödyllisiä työkaluja tutkimukseni antaisi itselleni, jos toimisin vastaavanlaisessa teatterialan opettajan työssä. Ehkä tunnistaisin paremmin erilaiset opiskelijat ja heidän motiivinsa. Tätä kautta osaisin paremmin asettaa sopivat tavoitteet ja suunnitella ja soveltaa opetuksen tilanteen mukaan. Asia hyödyttäisi näin myös oppilaita ja ylipäättään oppimista. Lähes yhtä suuren hyödyn tutkimuksen tekemisestä arvelen saaneeni mahdolliseen teatteriharrastajien ohjaamiseen. Etenkin Sinivuoren (2002) väitöskirjan: Teatteriharrastuksen merkitys lukeminen kannesta kanteen valotti minulle hyvin, miksi teatteria harrastetaan ja minkälainen on harrastajien mielestä onnistunut esityksen valmistusprosessi.

Raportissani syventävän harjoittelun ajalta Etelä-Pohjanmaan Opistolla kirjoitin tähän tapaan: Harjoittelu lisäsi ymmärrystäni siitä, mitkä ovat omat vahvuuteni. Jo heti ensimmäisenä työharjoittelupäivänä päätin opetella tekemään ratkaisuja omien tuntemusteni mukaan ja näin saavuttaa itselleni asettamani päämäärän. Harjoittelujakso kasvatti minua sietämään omaa keskeneräisyyttäni ja poistumaan omalta mukavuusalueeltani. Lähdin helposti tuottamaan materiaa liikkeen kautta, mikä on minulle ominaisinta. Totuttelin vähitellen muihinkin keinoihin ja räätälöin niitä omiin ohjaustilanteisiini. Huomasin, että oma vahvuuteni lieneekin monipuolisuus. Tein harjoituksia, jotka poikkesivat toisistaan ja kuitenkin olivat jollakin tapaa yhteneväisiä, jolloin niistä muodostui kirjava kokonaisuus. Nautin ohjaajana olosta ja yllätyin siitä, että osasin ohjata sujuvasti minulle vierasta ryhmää. Opiskelijat lähtivät avoimin mielin mukaan kaikkeen, mitä ehdotin. Jokaisella oli oma sisäinen ilmaisutapansa, jonka kautta he tuottivat upeita asioita.

Harjoittelujakson aikana lisääntyi ymmärrykseni siitä, miten moninaista ja käyttökelpoista kaikenlainen teatterin ja draaman keinoin toteutettu toiminta onkaan. Sain luvan kanssa hyödyntää teatterin eri osa-alueita mieleni mukaan ohjatesani maahanmuuttajaryhmiä, teatterikerholaisia sekä teatteri-/tanssitaidelinjalaisia. Koin, että sain toteuttaa itseäni lähes itsenäisesti. Tosin toivoin salaa, että olisin saanut ohjata myös pienen osan produktiota. Pääsin kuitenkin vaikuttamaan siihenkin suunnittelemalla ohjaavan opettajan kanssa näytelmän valaistuksen ja an-

tamalla ideoita kohtauksia harjoiteltaessa. Suurin ilo ja anti oli harjoitteluaikana päästä suunnittelemaan oman näköisiä tunteja näyttelijäntyössä ja tanssissa. Kaikki harjoitukset, joita teetin ryhmäläisille, liittyivät jollakin tavalla valitsemaani aiheeseen, jonka halusin ottaa esille. Kehitin mielestäni mukavia, monipuolisia ja kokonaiskuvaa ajatellen olennaisia harjoituksia.

Kolmen ja puolen kuukauden pituinen aika opistolla ja lopputyön tekeminen oli hyödyllistä ja antoi minulle omaa alaani koskevia uusia ajatuksia. On tärkeää, että tiedostan omat teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattiin liittyvät vahvuuteni ja yhtä lailla heikkouteni. Myös erityisten osaamisalueiden, jotka minulla ovat vankka tanssitausta, pianonsoittotaito ja jonkinlainen venäjän kielen taito, ylläpitäminen ja käyttäminen lisännevät tulevaisuuden työmahdollisuuksiani. Koen, että olen vielä tutkimusmatkalla keskellä teatteri-ilmaisun moninaista kenttää. Kenttää, johon ajan myötä osaan sijoittaa myös itseni.

LÄHTEET

Alatalo, A. & Ilén, P. 2005. Kansanopisto kokonaisvaltaisena oppimisympäristönä. Teoksessa S. Virtanen & V. Marjomäki (toim.) Kansanopisto-kirja. Helsinki. Kansanvalistusseura.

Erkko, S. 2013. Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma: Elämäni paras vuosi. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus - Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.

Houtsonen, J. 2000. Identiteetin rakentuminen koulun symbolisessa järjestyksessä. Teoksessa J. Houtsonen, J. Kauppila, K. Komonen (toim.) Koulutus, elämänkulkua ja identiteettiä. Kasvatussosiologisia avauksia suomalaisten oppimiseen. Sosiologian tutkimuksia 3/2000. Joensuu University Press.

Keränen, J. & Salvi, H. 1999. Kansanopistotyötä 110 vuotta: kansallisia ihanteita, käytännöntarpeita, koulutuksen markkinoita. Teoksessa P. Sallila & S. Niemelä (toim.) Sivistystyö osaamisyhteiskunnassa. Aikuiskasvatuksen 40. Vuosikirja. Kansanvalistusseura ja aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Kinnunen, K. 2008. Kansanopistot väylänä korkeakouluun. Tutkimus neljän kansanopiston opiskelijoiden odotuksista ja sijoittumisesta jatko-opintoihin. Työväen akatemia.

Metsämuuronen, J. 1997. Omaehtoinen oppiminen ja motiivirakenteet. Helsinki: Opetushallitus.

Niemelä, S. 2011. Sivistyminen – sivistystarve, pedagogiikka ja politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa. Kansanvalistusseura ja Snellman-instituutti.

Niemivirta, M. 2002. Valmiuksia, virikkeitä vai vaihtelua? Kansanopisto-opiskelijan motivaatio ja opiskelukokemukset. Helsinki: Opetushallitus.

Oksanen, A. 2015. *"Minkälainen tuo kansanopistovuoteni olikaan! Sitä on vaikea pukea sanoiksi, niin suuri vaikutus sillä oli elämääni"* Tarinat kansanopisto-opiskelun merkitysten ilmentäjinä. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Julkaisematon.

Rusanen, S. 2002. Koin traagisia tragedioita. Yläasteen oppilaiden kokemuksia ilmaisutaidon opiskelusta. Teatterikorkeakoulu. Helsinki: Yliopistopaino.

Sinivuori, T. 2002. Teatteriharrastuksen merkitys: teatteriharrastuksen motiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Teatterikasvatustyöryhmä 1982. Muistio. Kouluhallitus.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2002, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kantasalmi, K., Kamppi, P. & Silvennoinen, H. 2006. Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 16.

Valli, R. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell oy.

Vähänikkilä, R. 1995: Draama on viestintää. Teoksessa Lehtonen ja Lintunen (toim.): Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksen tutkimuksia ja selvityksiä.

Sähköiset lähteet

Etelä-Pohjanmaan Opisto
<http://www.epopisto.fi/esittely>. Viitattu 7.2.2016.

Pro akatemian esseepankki: Määrällinen ja laadullinen tutkimus opinnäytetyössä.
<http://esseepankki.proakatemia.fi>. Viitattu 22.2.2016.

Suomen kansanopistoyhdistys ry
<http://www.kansanopisto.fi/opintolinjat>. Viitattu 6.2.2016.

Muut lähteet

Haastattelu Etelä-Pohjanmaan Opistossa 31.8.-14.9.2015. Haastattelijana Katerina Nurmi

Centria ammattikorkeakoulu, Esittävä taide
Opinnäytetyön kyselykaavake
Kateriina Nurmi

Opinnäytetyössäni haluan tutkia, mikä teatteri-/tanssitaiteessa kiehtoo nuoria aikuisia niin paljon, että he lähtevät opiskelemaan sitä.

1. Vastaajan ikä _____

2. Aikaisempi koulutus (peruskoulu, yo-tutkinto ym.)

3. Oletko harrastanut teatteri-/ tanssi-ilmaisua aiemmin, kuinka kauan?

4. Miksi olet harrastanut teatteri-/ tanssi-ilmaisua?

a) Mitä harrastus on sinulle antanut?

b) Mitä koet harrastuksesi myötä oppineesi?

5. Miksi olet tullut opiskelemaan teatteri- /tanssitaideinjalle

6. Timo Sinivuori on väitöskirjassaan Teatteriharrastuksen merkitys tutkinut harrastajien motiiveja ja päätenyt allaolevaan motiiviluetteloön. Merkitse numeroilla 1-7 mitä näistä pidät itse tärkeinä opiskelumotiiveina (tärkein 1 jne).

- _____ halu oppia uutta
- _____ viihtyminen
- _____ esiintymistarve
- _____ onnistumiskokemusten ja myötäelämisen tarve
- _____ uusien kokemusten tarve
- _____ mielikuvituksen kehittäminen
- _____ terapeuttiset vaikutukset
- _____ ammatilliset motiivit
- _____ halu toimia ja erottua yksilönä
- _____ kontaktimotiivit
- _____ suoritusmotiivit
- _____ hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tulemisen tarve
- _____ ilmaisutaitojen kehittäminen
- _____ motivoiva asenne

7. Mitä odotat koulutukselta ja koulutuksen opettajilta?

8. Aiotko jatkaa alasi harrastamista/ suunnitteletko jatkavasi teatteri-/ tanssialan opintoja?

SUURET KIITOKSET !

Kateriina